

АНОТАЦІЯ

Івасюк І. І. Регіональна політика територіальних громад гірських населених пунктів Карпатського регіону. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 Політологія. – Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Івано-Франківськ, 2025.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено об'єкт і предмет дослідження, чітко сформульовано мету та завдання, визначено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, а також персональний внесок автора та стан апробації результатів дослідження.

У першому розділі проаналізовано поняття «територіальна громада», його еволюція та особливості формування в контексті політичних і адміністративних змін. Окреслюється роль територіальних громад у сучасній політичній системі, їх функції та вплив на місцеве самоврядування. Проаналізовано основні теоретичні засади дослідження територіальних громад. Акцент робиться на визначенні ключових концептів, таких як децентралізація, місцеве самоврядування та участь громадян у політичних процесах. Висвітлюється важливість міждисциплінарного підходу та інтеграції політичних, соціальних і економічних чинників у дослідження розвитку територіальних громад. Підкреслено необхідність системного підходу до вивчення територіальних громад для формування ефективної регіональної політики та підтримки сталого розвитку на місцевому рівні.

У другому розділі досліджено процеси організації та становлення територіальних громад у гірських населених пунктах Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської та Чернівецької областей. З огляду на специфічні географічні, соціально-економічні та культурні умови Карпатського регіону, формування територіальних громад у гірських районах має свої особливості, що потребують спеціального підходу до організації влади. У роботі розглянуто етапи створення громад, їхній адміністративний устрій та механізми

функціонування в контексті децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування в Україні. Окрему увагу приділено питанню партійного представництва в місцевих радах, яке відіграє важливу роль у формуванні політичної культури та прийнятті рішень на рівні громади. Проаналізовано роль молодіжних рад як важливих консультативно-дорадчих органів, які сприяють залученню молоді до громадських процесів, а також доведено їх вплив на формування та реалізацію молодіжної політики на місцевому рівні. Особлива увага приділялася механізмам залучення молоді до політичних процесів через участь у молодіжних радах, а також вивчається ефективність таких органів у контексті розвитку демократичних практик і підвищення політичної активності молоді. Окреслено основні функції молодіжних рад, зокрема їхню здатність ініціювати молодіжні ініціативи, розробляти рекомендації для органів місцевого самоврядування, здійснювати громадський контроль і впливати на прийняття рішень на місцевому рівні. Досліджено роль громадських обговорень, які забезпечують прозорість та врахування думки жителів громади у процесі ухвалення управлінських рішень. Акцентовано увагу на необхідності підвищення рівня взаємодії між молодіжними радами, жителями громад та органами місцевої влади для забезпечення реальної політичної участі населення у прийнятті рішень, що стосуються їхнього життя. Конкретизовано характер особливостей соціально-економічного розвитку територіальних громад гірських населених пунктів. Проведено порівняльний аналіз специфіки соціально-економічного розвитку Івано-Франківської, Закарпатської, Львівської та Чернівецької областей в умовах децентралізації, що стала ключовою реформою для місцевого самоврядування в Україні. Розглянуто такі аспекти, як економічна спроможність громад, забезпечення соціальних послуг в контексті зростаючої конкуренції та геополітичного курсу. Констатовано, що аграрний сектор залишається важливим джерелом зайнятості та економічної стабільності, проте його розвиток обмежується географічними та кліматичними факторами. Водночас, туризм, як один з основних рушіїв економічного зростання,

стикається з проблемами інфраструктурного забезпечення та недостатньої промоції. Особлива увага в громадах приділяється соціальному забезпеченню, яке є критично важливим для підтримки вразливих верств населення в умовах війни. Проаналізовано політику територіальних громад гірських населених пунктів Карпатського регіону у сфері освіти та культури. В роботі досліджено механізми, за допомогою яких територіальні громади регіону здійснюють управління освітніми закладами та культурними установами в умовах децентралізації. Окремо розглядаються питання доступності та якості освіти в гірських районах, зокрема проблема нестачі фахівців, недостатнього фінансування та транспортної ізольованості. Аналіз культурної політики громад висвітлює заходи, спрямовані на збереження та популяризацію місцевих традицій і культурних надбань, а також організацію культурно-мистецьких подій, що сприяють розвитку туризму. Досліджується роль громад у збереженні та відновленні культурної спадщини, особливо в умовах віддаленості населених пунктів та низького рівня урбанізації. Зроблено висновки про те, що ключовими факторами успіху політики у сфері освіти та культури є ефективна комунікація між місцевими органами влади, активізація громадських ініціатив та залучення зовнішніх ресурсів. Констатовано, що політика територіальних громад гірських населених пунктів в освітньо-культурній сфері потребує подальшого вдосконалення через розробку стратегій сталого розвитку, що сприятимуть покращенню якості освіти, збереженню культурної спадщини та розвитку регіону в цілому.

У третьому розділі значну увагу приділено транскордонному співробітництву територіальних громад гірських населених пунктів Карпатського регіону, що є важливим аспектом розвитку прикордонних територій в умовах глобалізації та європейської інтеграції. У роботі аналізується вплив транскордонних ініціатив на економічний, соціальний і культурний розвиток гірських громад, а також визначаються основні можливості, що виникають у процесі такої співпраці. Окрема увага приділяється інституційним та правовим механізмам транскордонної

взаємодії між Україною та сусідніми країнами. Досліджено роль місцевих органів влади у реалізації спільних проектів, що охоплюють туризм, охорону навколишнього середовища, розвиток інфраструктури та сприяння міжкультурному обміну. Підкреслено важливість розвитку ефективних механізмів транскордонного співробітництва для забезпечення сталого розвитку Карпатського регіону. В роботі розглянуто основні підходи до планування та реалізації стратегій, спрямованих на сталий розвиток територій з урахуванням їх специфічних соціально-економічних, культурних та екологічних особливостей. Зокрема, акцентується увага на важливості адаптації місцевих стратегій до глобальних тенденцій децентралізації, європейської інтеграції. Проаналізовано ключові фактори успішної реалізації стратегій, зокрема роль місцевих органів влади, громадських ініціатив та міжнародної підтримки. Підкреслено необхідність комплексного підходу до стратегічного розвитку гірських територіальних громад Карпат. Окрема увага приділяється методам моделювання розвитку територій, які дозволяють прогнозувати можливі сценарії змін та визначати стратегії для забезпечення сталого розвитку гірських громад. У контексті сучасних викликів, зокрема процесів децентралізації, євроінтеграції та трансформацій на місцевому рівні, аналізуються нові моделі управління та взаємодії між місцевими органами влади, бізнесом і громадянським суспільством.

У висновках до дисертаційного дослідження підсумовано необхідність врахування специфіки гірських громад при формуванні політики розвитку на національному та місцевому рівнях, що дозволить забезпечити їх соціально-економічну стабільність і сталий суспільно-політичний розвиток в умовах європейської інтеграції та повномасштабної військової агресії РФ проти нашої держави.

Ключові слова: територіальна громада, представництво, управління, війна, вибори, політичні інститути та процеси, децентралізація, місцеве самоврядування, політична партія, стратегія, співробітництво, європейська інтеграція, політична система, геополітичний курс, Європейський Союз

ABSTRACT

I. Ivasiuk. The Regional Policy of Territorial Communities of Mountain Settlements in the Carpathian Region. – Qualifying scientific work on the rights of a manuscript.

Dissertation for the Doctor of Philosophy degree in specialty 052 Political Science. Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk, 2025.

The **introduction** substantiates the relevance of the research topic, defines the object and subject of the study, clearly formulates the aim and objectives, identifies the scientific novelty and practical significance of the obtained results, as well as the author's personal contribution and the status of the research results' approval.

The **first chapter** analyzes the concept of «territorial community», its evolution, and the characteristics of its formation in the context of political and administrative changes. The role of territorial communities in the modern political system, their functions, and their impact on local self-governance are outlined. The main theoretical foundations for studying territorial communities are analyzed. The focus is placed on defining key concepts such as decentralization, local self-governance, and citizen participation in political processes. The importance of an interdisciplinary approach and the integration of political, social, and economic factors in the study of territorial community development is highlighted. The necessity of a systematic approach to studying territorial communities is emphasized for the formation of effective regional policies and the support of sustainable development at the local level.

The second chapter examines the processes of organization and establishment of territorial communities in the mountain settlements of Zakarpattia, Ivano-Frankivsk, Lviv, and Chernivtsi regions. Given the specific geographical, socio-economic, and cultural conditions of the Carpathian region, the formation of territorial communities in mountain areas has its own characteristics, which require a special approach to governance organization. The study examines the stages of community creation, their administrative structure, and operational mechanisms

within the context of decentralization and local self-government reform in Ukraine. Special attention is given to the issue of party representation in local councils, which plays a crucial role in shaping political culture and decision-making at the community level. The role of youth councils as important advisory bodies is analyzed, highlighting their contribution to involving young people in public processes, as well as their influence on the formation and implementation of youth policy at the local level. Particular attention is paid to the mechanisms of involving youth in political processes through participation in youth councils, as well as evaluating the effectiveness of such bodies in promoting democratic practices and enhancing youth political engagement. The main functions of youth councils are outlined, including their ability to initiate youth initiatives, develop recommendations for local government bodies, exercise public control, and influence decision-making at the local level. The role of public discussions, which ensure transparency and the inclusion of community members' opinions in decision-making processes, is explored. Emphasis is placed on the need to improve interaction between youth councils, community residents, and local authorities to ensure real political participation in decisions that affect their lives. The specific characteristics of the socio-economic development of territorial communities in mountain settlements have been clarified. A comparative analysis of the socio-economic development in the Ivano-Frankivsk, Zakarpattia, Lviv, and Chernivtsi regions under the conditions of decentralization, which has become a key reform for local self-government in Ukraine, has been conducted. Aspects such as the economic capacity of communities and the provision of social services in the context of increasing competition and globalization processes are examined. It is stated that the agricultural sector remains an important source of employment and economic stability; however, its development is limited by geographical and climatic factors. At the same time, tourism, as one of the main drivers of economic growth, faces infrastructure challenges and insufficient promotion. Special attention in the communities is given to social welfare, which is critically important for supporting vulnerable populations during the war. The policy of territorial communities in

mountain settlements of the Carpathian region in the fields of education and culture has been analyzed. The study examines the mechanisms through which the territorial communities of the region manage educational institutions and cultural organizations in the context of decentralization. The issues of accessibility and quality of education in mountain areas are discussed, particularly the shortage of specialists, insufficient funding, and transportation isolation. An analysis of the cultural policy of the communities highlights measures aimed at preserving and promoting local traditions and cultural heritage, as well as organizing cultural and artistic events that contribute to the development of tourism. The role of communities in preserving and restoring cultural heritage, especially in the context of the remoteness of settlements and low levels of urbanization, is examined. The conclusion is made that the key factors for the success of policies in education and culture are effective communication between local authorities, the activation of community initiatives, and the involvement of external resources. It is noted that the policy of territorial communities in mountain settlements in the educational and cultural spheres requires further improvement through the development of sustainable development strategies that will contribute to enhancing the quality of education, preserving cultural heritage, and fostering regional development as a whole.

The third chapter focuses significantly on cross-border cooperation between territorial communities of mountain settlements in the Carpathian region, which is a crucial aspect of the development of border areas in the context of globalization and European integration. The study analyzes the impact of cross-border initiatives on the economic, social, and cultural development of mountain communities, as well as identifies the main opportunities that arise from such cooperation. Special focus is placed on the institutional and legal mechanisms of cross-border interaction between Ukraine and neighboring countries. The role of local authorities in the implementation of joint projects covering tourism, environmental protection, infrastructure development, and the promotion of intercultural exchange is examined. The importance of developing effective cross-border cooperation

mechanisms for ensuring the sustainable development of the Carpathian region is emphasized. The study examines the main approaches to planning and implementing strategies aimed at the sustainable development of territories, taking into account their specific socio-economic, cultural, and environmental characteristics. In particular, it emphasizes the importance of adapting local strategies to global trends in decentralization and European integration. The key factors for the successful implementation of strategies are analyzed, including the role of local authorities, community initiatives, and international support. The necessity of a comprehensive approach to the strategic development of mountain territorial communities in the Carpathians is highlighted. Special attention is given to the methods of territorial development modeling, which allow for forecasting potential change scenarios and determining strategies to ensure the sustainable development of mountain communities. In the context of current challenges, including decentralization processes, European integration, and transformations at the local level, new models of governance and interaction between local authorities, business, and civil society are analyzed.

In the **conclusions** of the dissertation, the necessity of considering the specificities of mountain communities when shaping development policies at both the national and local levels is summarized. This approach will ensure their socio-economic stability and sustainable socio-political development in the context of European integration and the full-scale military aggression of the Russian Federation against our country.

Key words: territorial community, representation, governance, war, elections, political institutions and processes, decentralization, local self-government, political party, strategy, cooperation, European integration, political system, geopolitical course, European Union.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

*Статті в наукових виданнях,
включених до переліку наукових фахових видань України:*

1. Івасюк І. Організація та становлення територіальних громад гірських населених пунктів Івано-Франківської області. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія* / Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Одеса : Гельветика, 2024. Вип. 18. С. 136–148

DOI <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2024-18-14>

URL: <https://journals.pnu.if.ua/index.php/politology/article/view/151>

2. Івасюк І. Практичні аспекти реалізації політики територіальних громад гірських населених пунктів Івано-Франківської області в освітньо-культурній сфері. *Літопис Волині. Всеукраїнський науковий часопис*. 2024. Число 31. С. 128–133.

DOI <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2024.31.20>

URL: <http://litopys.volyn.ua/index.php/litopys/article/view/561>

3. Івасюк І. Особливості соціально-економічного розвитку територіальних громад гірських населених пунктів: порівняльний аналіз Львівської та Закарпатської областей. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія* / Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Одеса : Гельветика, 2024. Вип. 19. С. 164–170

DOI <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2024-19-19>

URL: <https://journals.pnu.if.ua/index.php/politology/article/view/193>

4. Івасюк І. Стратегічне планування розвитку територіальних громад гірських населених пунктів Карпатського регіону в умовах європейської інтеграції України. *Грані. Науково-теоретичний альманах*. 2024 Том 27. No 6. С. 6-13

DOI <https://doi.org/10.15421/1724106>

URL: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/2102>

5. Івасюк І., Міщук М. Стратегії розвитку громад Карпатського регіону. *Національні інтереси України*. 2025. N 1(6). С. 599–611.

DOI [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-1\(6\)-599-611](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-1(6)-599-611)

URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/niu/article/view/18578>

*Додаткові відомості, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації
здобувача:*

6. Івасюк І. І. Політико-правові основи функціонування об'єднаних територіальних громад. *Політичні процеси сучасності: глобальний та регіональні виміри. Збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 27–28 жовтня 2022 р.)*. Івано-Франківськ, 2022. С. 352–361.

URL: <https://kpol.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/102/2024/07/zbirnyk-materialiv-vseukrainskoi-konferentsii-politychni-protsepy-suchasnosti-hlobalnyj-ta-rehionalnyj-vymiry-27-28-zhovtnia-2022r-ch-ii.pdf>

7. Івасюк І. І. Об'єднані територіальні громади: характерні ознаки. *Політичні процеси сучасності: глобальний та регіональні виміри. Збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 25–26 квітня 2024 р.)*. Івано-Франківськ, 2024. С. 74–77.

URL: <https://kpol.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/102/2024/12/zbirnyk-materialiv-v-mizhnarodnoi-naukovo-praktychnoi-konferentsii-politychni-protsepy-suchasnosti-hlobalnyj-ta-rehionalnyj-vymiry-2024r.pdf>

8. Івасюк І. Форми громадянської участі в контексті функціонування територіальних громад. *Міжнародна науково-практична конференція «Мультидисциплінарні перспективи розвитку науки, освіти, технологій та суспільства в умовах глобальних викликів» (м. Полтава, 09.12.2024 р.)*. Полтава, 2024. С. 105–108.

URL: <https://www.economics.in.ua/2024/12/09.html>

9. Івасюк І. Особливості функціонування територіальних громад гірських населених пунктів України в умовах російсько-української війни. *Україна в умовах російської агресії: уроки сьогодення та прогнози майбутнього: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (XXXVIII Харків. політол. читань)*, м. Харків, 27 груд. 2024 р. / [редкол.: Л. М. Герасіна (голова), О. Ю. Панфілов, В. А. Прудников та ін. ; Аналіт. Центр сучас. гуманітаристики, Харків. асоц. Політологів. Харків : Право, 2025. С. 9–13.

URL:https://pravo-izdat.com.ua/index.php?route=product/product/download&product_id=5461&download_id=1938

10. Івасюк І. Стратегії розвитку громад: діяльність робочих груп. *Сучасний стан та перспективи розвитку науки, освіти і технологій: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції* (Кременчук, 4 січня 2025 р.): у 2 ч. Кременчук : ЦФЕНД, 2025. Ч. 2. С. 82–83

URL: <https://www.economics.in.ua/2025/01/04-2.html>

Список публікацій здобувача,

які додатково відображають наукові результати дисертації:

11. Івасюк І. І. Влада і опозиція: теоретичні засади функціонування та взаємодії. *POLITIA. Вісник наукових робіт молодих вчених*. Івано-Франківськ, 2020. Випуск № 2. С. 19–26.

URL: https://krip.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/121/2021/10/Збірник-Політія_2.pdf

12. Івасюк І. Об'єднані територіальні громади: генеза, специфіка та характерні ознаки. *Актуальні проблеми політики, інформації та безпеки: колективна монографія* / за ред. В. В. Марчука; Прикарпатський національний університет імені В. Стефаника; Факультет іст., політол. і міжнар. від-н. Івано-Франківськ : Ярина, 2022. С. 158–188.

URL:<http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/21502/1/МОНОГРАФІЯ%20КОЛЕКТИВНА%20%202022.pdf>

13. Івасюк І. Об'єднані територіальні громади: досвід країн Карпатського Єврорегіону. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія* / Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Одеса : Гельветика, 2024. Вип. 16. С. 20–26.

URL: <https://journals.pnu.if.ua/index.php/politology/article/view/57>

14. Івасюк І. Територіальні громади гірських та передгірських територій: функціонування та особливості. *POLITIA. Вісник наукових робіт молодих вчених*. Івано-Франківськ, 2024. Випуск № 8. С. 101–106.

URL: <https://krip.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/121/2024/12/politia-.vypusk-8-2024-rik.pdf>